

Hałagida, Igor

Konferencja polsko-ukraińska

Dzieje Najnowsze 29/1, 207-208

1997

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Ż Y C I E N A U K O W E

Igor Halagida

Konferencja polsko-ukraińska

6 września 1996 r., podczas trwającego w Gdyni IIPUFF (Przeglądu Ukraińskich Filmów Fabularnych) odbyła się sesja naukowa „Polska i Ukraina — spotkanie kultur” zorganizowana przez Radio „ESKA-NORD” i Koło Naukowe Historyków Uniwersytetu Gdańskiego. Udział w niej wzięli zarówno Polacy, jak i Ukraińcy. Było to — jak podkreślił prowadzący konferencję Tadeusz Stegner — już jedenaste tego typu spotkanie, organizowane przez środowiska gdańskie.

Pierwszy z referatem wystąpił Roman Wapiński z Uniwersytetu Gdańskiego. Bardzo szeroko omówił on relacje pomiędzy Polakami a Ukraińcami w czasach od Rusi Kijowskiej do II wojny światowej. Szczególną uwagę zwrócił na wzajemne postrzeganie przedstawicieli tych narodów w kategoriach „swój” i „obcy”. Zasugerował też, że bezpośrednio po zakończeniu wojny nie istniały żadne szanse na pokojowe współżycie Polaków i Ukraińców.

Jarosław Gienza z Łańcuta przedstawił ikonostas z cerkwi pod wezwaniem św. Mikołaja w Lubaczowie, na tle ukraińskiej sztuki cerkiewnej XVII w. Wystąpienie to — dosyć hermetyczne i skierowane do wąskiego grona specjalistów — spotkało się jednak ze sporym zainteresowaniem słuchaczy, tym bardziej że towarzyszyła mu fotograficzna prezentacja omawianych dzieł.

Włodzimierz Mokry — pracownik Uniwersytetu Jagiellońskiego — zaprezentował tekst dotyczący obrazu Ukrainy w polskim piśmiennictwie XIX i XX w. W konkluzji swego wystąpienia stwierdził on, iż najtrudniejszym zagadnieniem polsko-ukraińskich stosunków w przeciągu ostatnich dwustu lat był „problem partnerstwa”, konkretnie brak partnerskiego stosunku Polaków do Ukraińców.

Do podobnych wniosków doszedł też Eugeniusz Koko (Uniwersytet Gdański). Prelegent ten podkreślił fakt, iż w początkowym okresie epoki porzobiorowej niezwykle rzadko dochodziło do porozumień środowisk polskich i ukraińskich, co w dużej mierze zdeterminowane było czynnikami społeczno-ekonomicznymi (polski dwór — ukraińska wieś). W późniejszych zaś latach zjawisko to przybrało na wyrazistości dzięki powstawaniu wzajemnych negatywnych stereotypów. Utrzymujący się zaś w niektórych kręgach ziemiańskich swego rodzaju paternalizm spowodowany był postrzeganiem tworzącego się narodu ukraińskiego jako „gente Ruthenis, natione Polonis”.

Do cennych zaliczyć należy wystąpienie Leszka Mazepy ze Lwowa, który przedstawił wzajemne kontakty kulturalne pomiędzy Polską i Ukrainą w okresie komunizmu (od powstania ZSRR po 1989 r.). Autor starał się zaprezentować nie tylko oficjalną, w bardzo dużym stopniu reglamentowaną przez partyjne ośrodki decyzyjne politykę kulturalną, ale również „wymiar codzienny” polsko-ukraińskich kontaktów. Interesujące są rozważania dotyczące odbioru kultury polskiej przez Ukraińców w latach pięćdziesiątych i sześćdziesiątych oraz wpływu, jaki wywarła ona na niezależną kulturę ukraińską.

Grzegorz Motyka (Instytut Historii PAN) poświęcił swój referat kwestii z pogranicza historii i historiografii, tzn. obrazowi Ukraińca w literaturze PRL dotyczącej konfliktu polsko-ukraińskiego w latach 1943-1948. Wywołał on gorącą dyskusję — co nie powinno budzić zdziwienia, gdyż jest to chyba pierwsza próba przedstawienia tej kwestii przez polskiego historyka.

Innym — do tej pory szerzej nieznanym — zagadnieniem było stopniowe nawiązywanie kontaktów, a w efekcie współpraca niektórych polskich i ukraińskich środowisk emigracyjnych. Temat ten przybliżyła Bogumiła Berdychowska, w referacie poświęconym obecności kultury ukraińskiej w „Kulturze” Jerzego Giedroycia i kultury polskiej na łamach ukraińskiego miesięcznika „Suczasnist” wychodzącego w Monachium. Prelegentka zauważyła, iż środowisko ukraińskie bardziej koncentrowało się na zjawiskach politycznych w Polsce niż zagadnieniach kulturalnych (w odróżnieniu od „Kultury”, która skrupulatnie odnotowywała wszelkie przejawy kultury niezależnej na Ukrainie).

Ostatni wystąpił Piotr Tyma z Warszawy. Zaprezentował on przemiany zachodzące w życiu kulturalnym wśród mniejszości ukraińskiej (m.in. tzw. wychodzenie z getta) w Polsce w latach osiemdziesiątych i dziewięćdziesiątych.

W końcowej dyskusji wszyscy uczestnicy konferencji podkreślili zarówno konieczność kontynuowania badań nad stosunkami polsko-ukraińskimi w dziejach, jak też potrzebę organizowania dalszych tego typu spotkań, które służą wzajemnej wymianie poglądów i doświadczeń. Materiały z sesji przygotowywane są obecnie do druku.

Sprawozdanie z konferencji naukowej „Migracje 1945-1995”.

W dniach 3 i 4 grudnia 1996 r. odbyła się w Instytucie Historii PAN zorganizowana przez Pracownię Badań Migracji Masowych XIX-XX w. konferencja zatytułowana „Migracje 1945-1995; kontynuacja czy nowa jakość fenomenu migracyjnego w historii”.

W referacie wprowadzającym szefa pracowni, doc. J. Zamojskiego, podkreślono zarówno znaczenie migracji jako istotnego składnika wielkich procesów społecznych zachodzących we współczesnym świecie, jak też historyczną dynamikę tego zjawiska, przedstawiono szereg nowych tendencji widocznych w obecnych ruchach ludnościowych, a także ich konsekwencje w wymiarze globalnym i cechy decydujące o specyfice, odmienności powojennych migracji w porównaniu z wcześniejszymi. Także referat prof. A. Bonasewicza (Wydział Geografii i Studiów Regionalnych UW), zatytułowany *Główne kierunki i natężenie migracji światowych w latach 1945-1990*, poświęcony był ewolucji migracji, a zaproponowany przez autora podział chronologiczny wyróżnia migracje powojenne lat czterdziestych i początku pięćdziesiątych, migracje okresu cudu gospodarczego trwającego do połowy lat siedemdziesiątych oraz ruchy